

Samen op pad 2017 © IlonaWillemse

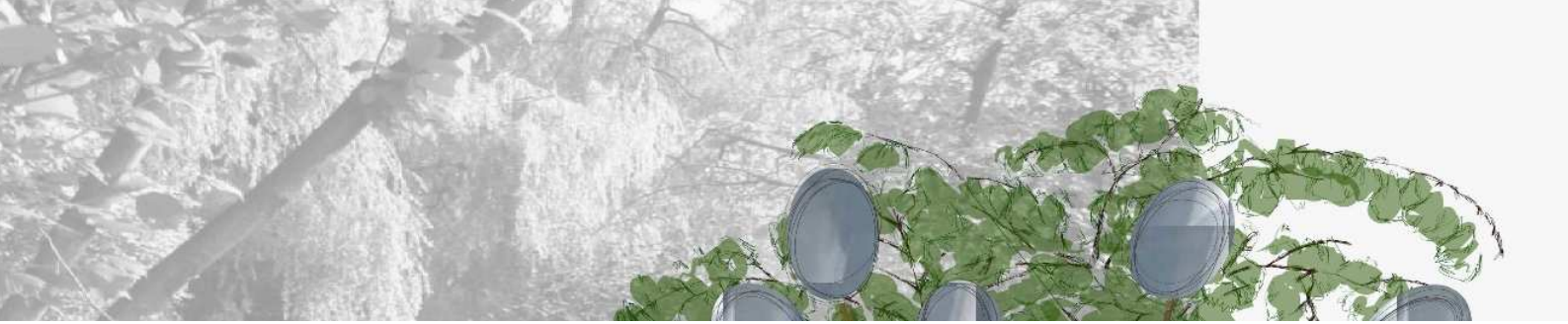
Professionalisering jeugdhulp en jeugdbescherming: De toegevoegde waarde van het werken met kunstenaars en filmmakers

Ervaringen binnen de Koraal Groep en tips en aanbevelingen voor
andere jeugdorganisaties

Samen beter, Beter samen

Professionalisering Jeugdhulp
en Jeugdbescherming

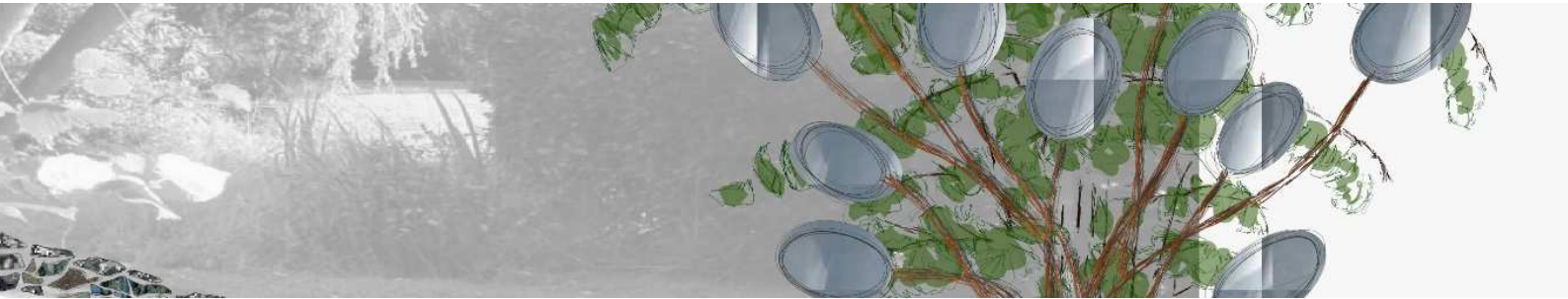
Professionalisering jeugdhulp en jeugdbescherming; de toegevoegde waarde van het werken met kunstenaars en filmmakers

Telkens wanneer wij -professionals in de jeugdhulp en jeugdbescherming- andere disciplines zoals kunstenaars, filmmakers, theatermakers, musici, dansers, betrekken bij leren en reflecteren, gebeurt er iets bijzonders. We raken geïnspireerd en komen in beweging door andere perspectieven, ongebruikelijke vragen en nieuwe beelden. Er verschuift iets in onze waarneming over wat waar is, wat goed is en wat anders kan. Leren en reflecteren gebeurt in onze talige Westerse wereld bijna standaard vanuit gesproken taal en het geschreven woord. Door andere communicatiemiddelen en andere wijzen van reflectie te benutten vanuit de wereld van kunst en cultuur ontstaat een rijker beeld.

In het project The KOOR –dat zich afspeelde binnen de specialistische jeugdzorg- is intensief samengewerkt met een kunstenaar en een filmmaker. (Zie voor de bedoeling, werkwijze en oogst van The KOOR www.professionaliseringjeugdhulp.nl). De keuze voor die samenwerking is op zichzelf niet uniek. Samenwerking met kunstenaars en filmmakers in de jeugdhulp –en überhaupt binnen het sociaal domein- kent een lange traditie. In de transformatie die plaatsvindt in het sociaal domein –en daarmee ook in de jeugdhulp en jeugdbescherming- krijgen en nemen kunstenaars en filmmakers steeds meer het podium. Niet alleen omwille van de realisatie van mooie beelden, maar ook vanwege de toegevoegde waarde voor individueel en collectief leren en reflecteren.

Desgevraagd ervaren professionals in de jeugdhulp -en mogelijk ook in de jeugdbescherming- ‘iets’ bijzonders dat ‘iets’ tweeweg brengt, wanneer zij een kunstenaar of filmmaker betrekken bij hun werk. Wat is dat ‘iets’, vroegen wij ons af? Welke kwaliteit wordt toegevoegd door het werken met kunstenaars en filmmakers? Het is voor professionalisering in de jeugdhulp en jeugdbescherming behulpzaam om preciezer te weten wat dat ‘iets’ is. Zeker omdat in het leren en reflecteren de samenhang tussen professioneel gedrag en professionele intentie wordt verbeterd en daardoor het professioneel handelen van hogere kwaliteit wordt. Het ‘iets’ lijkt daar hoe dan ook aan bij te dragen.

Binnen The KOOR hebben we geprobeerd onder woorden te brengen wat dit ‘iets’ is en onder welke condities dit ‘iets’ opbloeit. Graag delen wij –professionals in de jeugdhulp betrokken bij het project The KOOR- onze ervaring met andere professionals in de jeugdhulp en jeugdbescherming. We nodigen u tevens uit om onze verkenning uit te breiden en te verdiepen in de wetenschap dat de wereld rijker wordt van samen gedeelde, veranderbare beelden.

Wat is de toegevoegde waarde van het betrekken van een kunstenaar en een filmmaker bij professionalisering jeugdhulp?

Wat een kunstenaar of filmmaker toevoegt hangt samen met de opdracht die hij krijgt, maar ook met de insteek die hij zelf hanteert bij het maken van beelden.

Citaten uit het interview met de kunstenaar en de filmmaker

“Als ik als kunstenaar op afstand was gebleven, dan had ik een mooi ontwerp aangeleverd. Het was dan echter geen gedragen ontwerp geworden. Nu is alles wat zich aan (denk)beelden binnen de groep professionals en jongeren bevond betrokken. Het is een ontwerp van ons allemaal geworden.”

“Als ik als filmmaker het project alleen had moeten vormgeven, had ik een registratie gedaan. Dat is niet per se slechter, maar dient een ander doel. We waren niet uit op een mooie film of een mooi kunstwerk. We waren uit op het onderzoeken en zichtbaar maken van het proces. Registreren is iets anders dan onderzoeken.”

Wanneer we kunstenaars en filmmakers als middel inzetten om individueel en collectief leren en reflecteren te versterken, dan komt een aantal voor dat doel noodzakelijke kenmerken tevoorschijn. Kenmerken die lijken te verwijzen naar in vrijheid en gelijkheid doorzoeken en verwonderd blijven. Uit de interviews met professionals jeugdhulp komen de volgende elementen naar voren.

Wat is de toegevoegde waarde van het betrekken van een kunstenaar of filmmaker bij professionalisering jeugdzorg?

- Stimuleert tot anders kijken, stelt andere vragen dan wij als professionals jeugdhulp gewend zijn te stellen en brengt speelsheid en verwondering terug.
- Doorbreekt de dominantie van het woord en maakt dingen zichtbaar en tastbaar die in taal niet te vatten zijn.
- Draagt bij tot meer zien en intenser leren kijken.
- Onthult wat er speelt en leeft.
- Doet meer appèl op ervaren en beleven.
- Stelt routines en stereotypen ter discussie. Hierdoor ontstaat ruimte voor nieuwe inzichten.
- Confronteert ons door onderzoekende werkwijze als professionals jeugdhulp met het gegeven dat niets vaststaat en niets een voldongen feit is.
- Neemt ons mee in een onderzoeksproces waarin allen betrokken kunnen raken.
- Biedt een spannender proces -dan bijvoorbeeld vergaderen- waarin fascinatie kan groeien en intensiteit van betrokkenheid groter en dieper wordt.
- Doet appèl op kunnen omgaan en leren leven met ongeveer in plaats van precies.
- Draagt bij aan de kunst van het loslaten.

Toegevoegde waarde ontstaat vaak vanzelf en merken we pas achteraf op. Maar vaak wordt die ook een handje geholpen door een duidelijke opdracht –realisatie van ‘gedragen’ beelden binnen vooraf bepaalde condities- en de klik die wordt ervaren met de kunstenaar en de filmmaker wanneer er sprake is van gedeelde intenties ten aanzien van bedoeling en aanpak. “Een eigen kunstje doen” ....simpelweg op afstand een eigen ontwerp of film aanleveren is voor de gewenste verdieping niet genoeg.

Uit gesprekken met de kunstenaar en de filmmaker komen de volgende ‘kenmerken’ tevoorschijn die verwijzen naar dit besef, standpunt en gedrag.

Wat moet je als kunstenaar en filmmaker nog meer doen om van toegevoegde waarde te zijn voor leren en reflecteren in de jeugdhulp?

- Het proces net zo belangrijk maken als het resultaat.
- Contact maken met kinderen, jongeren, professionals en andere betrokkenen binnen de organisatie en 'erin' duiken.
- Je verdiepen in de opdracht die de organisatie heeft.
- Door de ogen van jongeren en professionals kijken, willen weten wat hen beweegt en hen hiervoor een podium geven.
- Flexibel zijn in de tijd die dat alles vergt en de momenten benutten die zich aandienen en die niet luisteren naar agenda's en naar de 'kloktijd'.
- Niet je eigen gedachtewereld en ideeën willen opdringen.
- Het kind/de jongere de tijd geven om naar jou toe te komen.
- Loslaten wat je wilt bereiken op die dag of in dat uur. Je beweegt mee met wat zich aandient.
- Alle ruimte geven aan cliënten en professionals om tot een gedragen resultaat te komen.
- Je mee laten nemen door professionals naar plaatsen en gelegenheden die het contact mogelijk maken en van diepgang voorzien.
- Plaatsen bezoeken en gelegenheden creëren waarin ontmoeting vanzelf gaat: samen eten, samen spelen, samen meemaken.
- Op jezelf en je eigen rol reflecteren.

Still uit de film: Door de ogen van jongeren - Ricardo

Professionals in de jeugdhulp hebben een aantal gouden tips meegegeven over randvoorwaarden waaronder leren en reflecteren groeien met de inbreng van kunstenaars of filmmakers. Daarnaast hebben zij aanbevelingen gedaan om ook andere jeugdhulp- en jeugdbeschermingsinstellingen te stimuleren om kunstenaars en filmmakers te betrekken bij verder leren en reflecteren onder professionals. Dit zijn hun tips en aanbevelingen.

Tips voor andere organisaties in de jeugdhulp en jeugdbescherming en voor jeugdhulpprofessionals:

- Draag zorg voor heldere verwachtingen over de procesmatige inbreng van kunstenaar en filmmaker.
- Betrek professionals jeugdhulp en jongeren bij de opdrachtbepaling, werving en selectie van de kunstenaar en de filmmaker.
- Draag zorg voor congruentie; toets of het gekozen proces en de geselecteerde kunstenaar en filmmaker daadwerkelijk bijdragen aan leren en reflecteren.
- Erken als organisatie expliciet de gekozen werkwijze en de inbreng van de professional jeugdhulp en jeugdbescherming zoals deze achter de schermen plaatsvindt en noodzakelijk blijkt. Erkenning betekent: er is tijd voor, je mag dit doen, je wordt 'opgetild' door je professionele omgeving door aanmoediging, vertrouwen en samen ervoor staan.
- Vier de mijlpaaltjes onderweg door betrokkenen en elkaar in het zonnetje te zetten. Betrokkenen zijn niet alleen de mensen die in je project deelnemen. Het zijn misschien vooral degenen die daar niet aan deelnemen en om wie het uiteindelijk gaat.
- Sluit bij oplevering af met samen eten. Dat hoeft niet duur te zijn, maar is onbetaalbaar in zijn verbindende kwaliteit.

Kunnen andere jeugdhulpinstellingen leren van het werken met een kunstenaar of filmmaker? Hierbij suggesties van jeugdprofessionals:

- Het werken met een kunstenaar of filmmaker kan worden ingezet in teambuilding waarbij individuele inbreng zichtbaar wordt en een gezamenlijke bedoeling krachtiger kan worden.
- Het inzetten van een kunstenaar of filmmaker is van meerwaarde om ontwikkelingen en oogst binnen de jeugdhulp in beeld te brengen en kan zo houvast, erkenning en trots brengen voor alle betrokkenen.
- Als we als professionals jeugdhulp iets op een andere manier willen (laten) ervaren. Tonen in plaats van vertellen.
- Ook kan het gesprek worden aangegaan over de film: "Kijk we kunnen leren van de jongeren, want zij stellen zich open en wij zijn toch wat meer gesloten". Dus bijdragen aan meer open maken, kwetsbaarder durven te zijn.
- Gebruik de inspanningen die zijn verricht in het toewerken naar een gezamenlijk beeld in film of ontwerp voor een kunstwerk als proeftuin voor leren en reflecteren. In die inspanningen is een schat aan informatie te vinden over hoe we de dingen doen.
- Gebruik de oogst om breder in de organisatie verder te leren en te reflecteren. Zie de oogst niet als eindresultaat.
- Onderzoek of leren en reflecteren met inzet van kunstenaar of filmmaker ook samen met professionals jeugdhulp en jeugdbescherming uit andere organisaties, waaronder gemeenten vorm kan krijgen.
- Er zijn meer kunstvormen dan film en beeld. Het is goed om professionals jeugdhulp en jeugdbescherming een vorm te laten kiezen die bij hen aansluit. Denk bijvoorbeeld ook aan muziek of dans.

Zoek ons op, zodat we ervaringen kunnen uitwisselen!

“Alles is al in deze wereld. Sommige dingen hoeven alleen nog maar ontdekt te worden.”

Margo Koehorst

Extern Projectleider The KOOR

Met medewerking van:

- Mijke Mol. Teamleider flexpool en Projectleider diverse innovatieprojecten.
- Hanneke Hermes. Geestelijk verzorger en Cliëntvertrouwenspersoon
- Anita van de Ven. Opleidingsfunctionaris SKJ
- Karim Landoulsi. Ondersteuner cliëntenraad en ondersteuner cliënten
- Karin van Grinsven. Teamleider Vrijtijdsbesteding De La Salle en Projectleider diverse innovatieprojecten
- Kunstenaars Ilona Willemse, ontwerper van het kunstwerk voor project The KOOR
- Film- en documentairemaker Fred Budas, filmmaker in het project The KOOR

Karin van Grinsven, en Karim Landoulsi, waren trouwe teamgenoten voor de kunstenaar en de filmmaker en stelden hen in staat om jongeren en professionals te ontmoeten en kennis te maken met de organisatie.

Deze uitgave is tot stand gekomen met steun van het Ministerie van VWS via het Programma Professionalisering Jeugdhulp & Jeugdbescherming

Tekst: Margo Koehorst www.margokoehorst.nl

Illustraties: Ilona Willemse - kunstenaar www.atelier-ive.com

Betrokken organisatie: Koraal Groep

Koraal wonen
leren
werken

Uitgave: Programma Professionalisering Jeugdhulp & Jeugdbescherming (PPJ&J)

Copyright: Nederlands Jeugdinstituut/NJi Utrecht

Juni 2018

Contact: samenbeter@professionaliseringjeugdhp.nl | www.professionaliseringjeugdhulp.nl

Professionalisering
Jeugdhulp en
Jeugdbescherming

Samen beter, Beter samen
Professionalisering Jeugdhulp
en Jeugdbescherming